

האוניברסיטאות בישראל מעדיפות להתעלם משאלת המוצא של המרצים

שיעור המזרחים בסגל האקדמי - פחות מ-9%

הרכב הסגל האקדמי הבכיר באוניברסיטאות

תמונה טראובמן

חוקר ישראלי צעיר, שתור לפני כמחצית שנים מתקופת מחקר ממושכת באוניברסיטת הרווארד, והחל ללמד בסגל האקדמי של האוניברסיטה העברית בירושלים. הוא ניגש לסדר לעצמו תו תניה ואמר לפקידה את שמו, שם מורחי בעליל. הפקידה דיפרזה בניירותיה. "לא, השם שלך לא נמצא", הוריעה לו. היא קראה

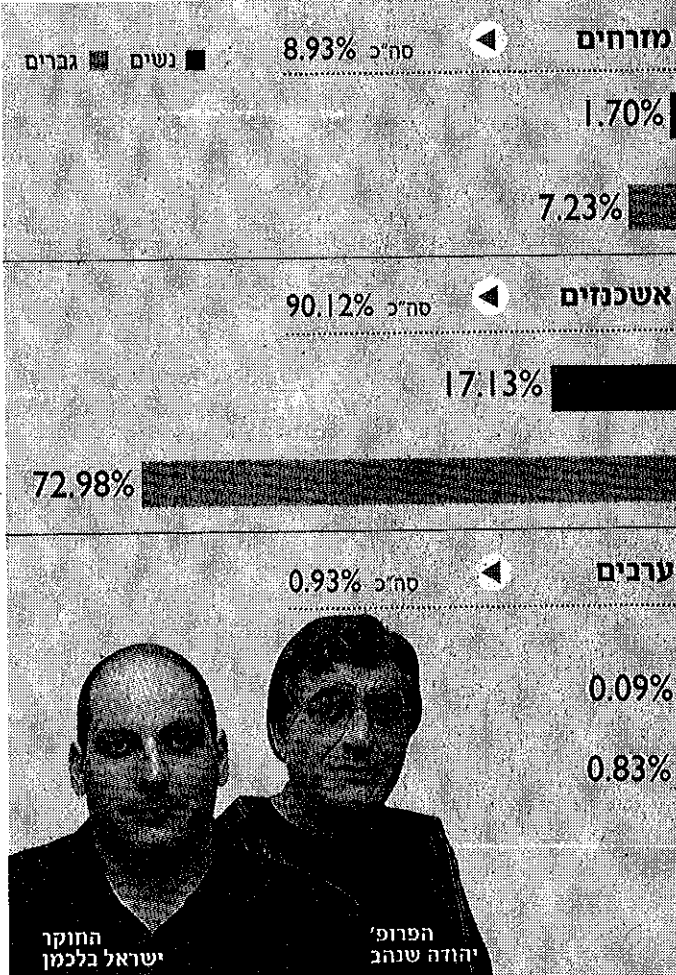
האקדמיה בישראל

כתבה שלישיית בסדרה

למנוחה שלה. גם הוא לא הצליח לאתר את שמו של המרצה החדש ברשימות. הסתבר שהם חיפשו אותו ברשימת העובדים במחלקת אחזקה.

האופן האוטומטי שבו שורך החוקר למחלקת האחזקה אינו מפתיע, שכן מעטים המזרחים והמוזרחים שמתקבלים לשורות הסגל האקדמי באוניברסיטאות, הממרים האמיתיים של הבעיה נחשפו רק באחרונה במחקר ראשון שבדק מהו שיעור המזרחים בסגל האקדמי הבכיר של אוניברסיטאות המחקר בישראל. מורחים, כך נמצא, מהווים פחות מ-9% מהסגל. המחקר נעשה על ידי ישראל בלכמן במסגרת עבודת התזה שלו לתואר שני בתחילת הפרופ' יהודה שנהב, הפ"ר ד"ר רמי יוגב וד"ר יצחק ספורטא מאוניברסיטת תל אביב.

האוניברסיטאות מתעלמות משאלת הרכב של הסגל, וגם הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה המועצה להשכלה גבוהה אינן מפרסמות נתונים בסוגיה. לרבני שנהב, יש חיים נתונים על גנים וים על עירבים. אבל יש עדיין סירוב להכיר בלשונותיה של מורחים, גם כגיל האדם שיש בקטגוריה הזאת וגם כגיל המורחים יותר קשים למימוש. לשיעור הלידה ייצוג המורחים באקדמיה נכתב במחקר, עומר בנגורה לעבודת הדוקטור של האוניברסיטאות מוסדות ציבוריים המי

ממי מומינים מכתבי המלצה לקיר, דום, או מי יושב בוועדות הקידום, אנשים בארגונים מביאים אנשים הדומים להם. זה לא מחייב תהליך של אפליה נקודתית אלא נטיבות של אליטה סגורה שמשכפלת את עצמה.

יורד הוועדה לתכנון ולתק-צוב של המועצה להשכלה גבוהה (ות"ת), הפרופ' שלמה גרוסמן, נדהם למשמע הנתונים. "קשה לי להאמין שזה המצב", אמר. "אני לא יודע מה היה בעבר אבל היום אין שום הבדל בין מורחים לאשכנזים". הוסיף הפרופ' גרוסמן, "הפוטנציאל הזה, יש היום אינטגרציה מוחלטת בנישואים שמוכילה לאחירות, ואין הבדל ביכולת שלהם להתבטא במחקר ובהוראה. עם השנים אני מניח שזה יבוא יותר לידי ביטוי".

הפרופ' גרוסמן ציין שאינו מכיר את המחקר, ולכן אינו יכול להתווכח עם ממצאיו. בתשובה לשאלה, למה ות"ת לא תפרסם נתונים על מורחים בסגל האקדמי, השיב: "השאלה היא אם כדאי לעשות את זה, אם נכון לעשות את זה. אני לא רואה למה המועצה או ות"ת צריכות לנקוט מהלך שיכול רק להוביל למחלוקת ולא יהיה לטובת ההשכלה הגבוהה במדינת ישראל".

המזרחיות היא לא מאפיין שוות"ת מתייחסת אליו, הוסיף גרוסמן, "בכל השנים הרבות שאני בוות"ת ובמועצה, זה אף פעם לא עלה. תמיד אמרנו, 'בואו נעזור לסי' טורנטים משכבות מצוקה ונעודר צעירים מהפריפריה בעזרת מלגות' כלי קשר למוצא שלהם". הד"ר הנרייט דהאן-כלב, ראש התוכנית ללימודי מגדר באוניברסיטת בן גוריון, השיבה בתשובה לשאלה על עמדתה בע"י באוניברסיטה לא מורכב בא"פליה גלויה ומכוונת אלא בהטיות המתרחשות כאמצעות מנגנונים סמויים, אומרים מורחי ושנהב. "האקדמיה נותרה אליטה סגורה", אומר שנהב, "זה מוסד שמצד אחד עובד עם כללים שקופים, כמו מספר מאמרים מסוים כתנאי לקידום ומצד שני עם מנגנונים מוסתרים, כמו

ציולוג מאוניברסיטת תל אביב, בחלק מהמחלקות מורחים נעדרים לגמרי מהסגל. "כמובן שיש לזה השפעה על הסטודנטים, גם אם לא תמיד מודעת. כשסטודנטית מורחית לא רואה מרצה או מרצה שדומים לאנשים ממשפחתה או מקהילתה, זה יוצר ניגוד חריף בין החיים שלה ולקבוצת המוצא שלה לעולם האקדמי". אומר הד"ר מורחי.

"הבעיה מתחילה הרבה לפני חלוקת התקנים באוניברסיטה", אומר מורחי, "גם בארצות הברית איש לא טוען שהאי-שוויון האתני נוצר באוניברסיטאות, אולם שם,

רק 23 הן מורחיות ואין בכלל פרופ' סוריות ערביות. לדברי שנהב, למרות אשליה של צמצום פערים עדיניים כביכול בחברה הישראלית, ממצאי המחקר החדש מראים שהבעיה נותרה גם כמעט הליברליות של השמאל. לדברי הד"ר נסים מורחי, סו-

האוניברסיטאות נמצאו 34 גברים ערבים וארבע נשים ערביות. יחד הם מהווים פחות מ-1% מהסגל. במחקר קודם על פרופסוריות מורחיות בישראל, שעשתה איריס זריני במסגרת עבודה סמינריונית לתואר ראשון באוניברסיטה הפתוחה, נמצא כי מתוך 675 פרופסוריות

דגימה נרחבת, שבה הוא שאל את מוזכרות המחלקות למוצא, הלאום והמגדר של חברי הסגל. הוא גם ערך מדרגם מצומצם, שבו הוא שאל את חברי הסגל עצמם למוצאם. לדברי החוקרים, המדרג הוביל לתוצאות רומות, מה שהצביע על מהימנות המדידה.

המחקר העלה שהמורחים מהווים 8.93% בלבד מכלל הסגל האקדמי. הרוב המכריע של הסגל, כ-73%, מורכב מגברים אשכנזים, נשים אשכנזיות מהוות כ-17% מהסגל. הייצוג הנמוך ביותר בסגל ניתן למרצים ולמרצות ערבים: בכל

דגימה נרחבת, שבה הוא שאל את מוזכרות המחלקות למוצא, הלאום והמגדר של חברי הסגל. הוא גם ערך מדרגם מצומצם, שבו הוא שאל את חברי הסגל עצמם למוצאם. לדברי החוקרים, המדרג הוביל לתוצאות רומות, מה שהצביע על מהימנות המדידה.

הפרופ' שלמה גרוסמן (כתצלום) מהמועצה להשכלה גבוהה נדהם מהנתונים על הרכב המרצים. "קשה לי להאמין שזה המצב"

תצלום: תומר אמלבוט